

Vikan

Säveltaiteilijan virkistyskoti

Seija Lappalainen

Sisällysluettelo

Johdannoksi	3
1. Vikanin sijainti	4
2. Vikanin huvilatilan historiaa 1852 - 1894	4
3. Vikan-kiinteistö Martin ja Hanna Wegeliuksen omistukseen 1894	6
4. Uuden huvilan rakentaminen	8
5. Muut rakennukset	14
6. Välähdyksiä elämään Vikanissa 1800 - 1900 -luvun vaihteessa	17
7. Vikan rahaston omistukseen	19
8. "Vikan-äidin" Olga Tavaststjernan kausi päättyy 1937	24
9. Otteita Vikanin vieraskirjasta 1914 - 1943	26
10. Vikan Teostolle 1944	29
11. Keskustelua Vikanin vähäisestä käytöstä 1965	31
12. 1980-luvun kunnostustyöt, 1990-luvun uudisrakennukset, 2010-luvun nousukausi	33
Arkistolähteet, kartat, painetut lähteet, valokuvia	34

Johdannoksi

Martin ja Hanna Wegeliuksen 1897–1898 Pohjan pitäjään Persbölen kylään, nykyisen laajan Raaseporin kaupungin alueelle rakennuttama kesähuvila Vikan on kulttuurihistoriallisesti poikkeuksellisen merkittävä ja rakennushistoriallisesti arvokas. Huvilassa ja sen luonnonkauniin pihapiirin rakennuksissa ovat lomailleet ja työskennelleet sadat kotimaiset säveltaiteilijat, päähenkilönä Helsingin musiikkiopiston (1882, nyk. Sibelius-Akatemian) perustaja, säveltäjä ja musiikkipedagogi Martin Wegelius (1846–1906).

Vikanissa vierailivat Wegeliuksen kutsusta hänen lahjakkaimmat oppilaansa ja työtoverinsa 1890-luvulla ja 1900-luvun alussa, kuten esimerkiksi säveltäjät Jean Sibelius, Armas Järnefelt, Erkki Melartin, Selim Palmgren, Richard Faltin ja opiston viulunsoitonopettaja Viktor Novacek. Wegelius ahkeroi Vikanissa pitämällä musiikinteorian kesäkurssseja, kirjoittamalla oppikirjoja sekä säveltämällä ja sovittamalla teoksia. Väliin sopi 1800-luvun huvilakulttuurin perinteiden mukaan puutarhanhoitoa, kävelyretkiä luonnossa, uintia, lepoa, kesäistä seuraelämää, vieraita ja juhlia.

Martin Wegeliuksen menehdyttyä maaliskuussa 1906 kiinteistön, viralliselta nimeltään Wikan (RN:o 2:1, kiinteistötunnus 710-692-2-1), lunasti Martin Wegelius Minne -rahasto (fond). Kun leski Hanna Wegelius (1847–1906) siirtyi tuonilmaisiin jo seuraavana syksynä, rahasto alkoi ylläpitää Vikania Helsingin musiikkiopiston opettajien, oppilaiden ja muusikkojen virkistyskotina. Idea musiikkiväen lomakodista oli ollut jo Martin Wegeliuksen (Flodin 1922, 545). Wegeliuksilla ei nimittäin ollut rintaperillisiä. Perheen ainoa lapsi, tytär Else oli kuollut vain kolmen kuukauden iässä heinäkuussa 1875. Rahasto pyrki säilyttämään tilan rakennuksineen ja kalusteineen pieteetillä ja Martin Wegeliuksen hengessä. Etenkin Helsingin musiikkiopiston taloudenhoitaja ja Martin Wegeliuksen työtoveri Olga Tavastsjerna (1858–1939) varjeli Wegeliuksen perintöä vahvalla otteella Vikanin pitkäaikaisena johtajattarena.

Talvi- ja jatkosodan sekä säätiöksi muutetun rahaston taloudellisten vaikeuksien vuoksi huvila-tila siirtyi 1944 Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n omistukseen. Vikania saivat vuokrata ensin Teoston oikeudenomistajat, säveltäjät, sittemmin myös esittävän säveltaiteen edustajat ja jopa Teoston henkilökunta. Teosto on vuosien saatossa kunnostanut vanhoja rakennuksia ja purkanutkin pois joitakin huonokuntoisimpia. Vuonna 1994 Teosto rakennutti tontille kaksi uutta hirsimökkiä henkilökunnan käyttöön. Säveltäjien ja muusikkojen luovaan toimintaan ja virkistykseen ovat Vikanissa jo yli sadan vuoden ajan olennaisesti liittyneet viereisen Kvarnträskån-puron kohina, järvinäkymä, luonnonkauneus, työrauha ja juhlahetket.

Vuoden 2012 lopulla Teosto päätti lahjoittaa kiinteistön uudelle Musiikin edistämissäätiölle (MES). Gramex ry puolestaan antoi säätiölle varoja Vikanin kunnostamiseen. Vikan on perusteellisten korjaustöiden jälkeen heinäkuusta 2014 ollut jälleen Muusikkojen liiton, Elvis ry:n ja Suomen säveltäjät ry:n jäsenten ympärivuotisesti vuokrattavissa. Voidaan pitää kulttuuritekona, että Vikanin huvilatila jää siten edelleen säveltäjien, muusikkojen ja säveltaiteen alan käyttöön eikä ole siirtynyt omistajavaihdoksen yhteydessä yksityisomistukseen. Ratkaisu kunnioittaa hienolla tavalla Martin Wegeliuksen omaa toivetta ja henkistä perintöä.

Seija Lappalainen

■ Tietokirjailija, filosofian lisensiaatti Seija Lappalainen (Helsingin yliopisto) on erikoistunut Suomen taidemusiikin historian tutkimukseen ja opetukseen.

Hän on julkaissut mm. teokset Tänä iltana yliopiston juhlasalissa - musiikin tähti-hetkiä Helsingissä 1832–1971 (Yliopistopaino 1994) ja Fredrik Pacius - Musiken som hemland / kotimaana musiikki (SLS 2009), tietosanakirja-artikkeleita sekä pari sataa muuta artikkelia. Tällä hetkellä hän viimeistelee väitöskirjaa Fredrik Paciuksesta ja kirjoittaa elämäkertaa Martin Wegeliuksesta.

Lappalainen on toiminut aktiivisesti säveltäjäseurojen (Pacius, Faltin, Melartin, Klami, Raitio) hallinnossa.

■ Robert Kajanus saapuu hevosella vierailulle Vikaniin. Kuva teoksesta Suomen säveltäjiä I, s. 237.

1. Vikanin sijainti

Vikan sijaitsee Långträsketin pohjoisrannalla Persbölen kylässä Pohjasta Tenholaan vievän Kunnikaantien 111 varrella. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa Vikaniin matkustettiin ensin Pohjankurun (Skurun) rautatieasemalle, josta oli apostolin- tai hevoskyydillä taitettava vielä noin kahdeksan kilometrin matka lännen suuntaan. Linja-autolla Helsingistä Pohjaan kesti 1950-luvulla kolme tuntia. Nykyään matkan taittaa henkilöautolla vähän yli yhdessä tunnissa. Etäisyydet Helsingistä Vikaniin on 93 kilometriä ja Turusta 115 kilometriä.

Vikanin huvilatila on pinta-alaltaan 4,78 hehtaaria ja siihen kuuluva vesialue 1,03 hehtaaria. Niemi, Vikaudden, rajautuu idässä ja etelässä Långträsket-järveen. Alueen länsireunalla virtaa Kvarnträskän-puro, jonka ympäristö on arvokasta lehtoaluetta ja nykyään suojeltu. Maisema-analyysi vuodelta 2013 kertoo, että Wegeliuksen ”ajatuksia näkyy edelleen alueen puistomaisessa olemuksessa, vaikka kasvillisuuden voimakas umpeenkasvu on muuttanut alueen luonnetta” (Viista & Arola 2013, 6).

2. Vikanin huvilatilan historiaa 1852 - 1894

Martin Wegeliuksen äidinpuoleinen sukuhaara on kotoisin Länsi-Uudeltamaalta Tenholasta ja Pohjasta. Vikanin huvilatilan ensimmäinen rakennus – ”vanha Vikan” – rakennettiin 1852 korkeahkon kallion, Vikabergetin juurelle. Tuolloin alue oli vielä Arnkihl-suvun omistaman Pers-

■ Martin Wegelius,
Kuva Daniel Nyblin, 1890-luku,
Helsinki, Museovirasto.

bölen rusthollin alaisuudessa. Myöhemmin palsta lohkottiin Persbölen Yttergårdin verotilan maista. Vanha huvila sijaitsi nykyisen päärakennuksen ja kallioisen mäenrinteen alapuolella sisäänajotien vasemmalla puolella.

Vanhan Vikanin rakennuttajana 1852 toimi Martin Wegeliuksen äidinisä, ylioppilas, Russarön ja Hankoniemen majakanvartija ja sittemmin tilanomistaja (possessionaatti) Noach Wendell (1786 Tenhola – 1869 Persböle, Pohja). Hänen puolisonsa oli Gustava Lovisa Ingman (1796 Mörby, Pohja – 1884, Persböle, Pohja). Wegeliuksen isänpuoleinen sukuhaara on Pohjanmaalta.

Rakentaminen Arnkihl-suvun omistamalle tilalle oli mahdollista, koska Noach ja Gustava Wendellin kahdeksanlapsisen perheen nuorin tytär Matilda Emelie (s. 1832 Tenhola) oli avioitunut 1849 tilan omistajan Fredrik Arnkihl (1830 Pohja, Persbölen rustholli – 1891) kanssa. Fredrik Arnkihl omisti Persbölen Uppgårdin ja Yttergårdin. Emelie Arnkihl oli siis Martin Wegeliuksen täti. Martin Wegeliuksen äiti oli Emelien vanhempi sisar Sofia Charlotta Fredrika Wendell (1821 Mörby, Pohja – 1886 Helsinki) ja isä Helsingin yliopiston kamreeri Adolf Wilhelm Wegelius (1799 Turku – 1888 Persböle, Pohja).

Martin Wegeliuksen vanhempia varten vanhan Vikanin rakennusta laajennettiin niin, että Martinin isovanhemmat Wendellit asuivat huvilan toisessa päädyssä ja Sofia ja Adolf Wegelius toisessa päädyssä. Vanhempien sekä Martin ja Hanna Wegeliuksen vakinaiset kodit olivat Helsingissä. Vanhassa huvilassa Martin Wegeliuksen vanhemmat ja hän itse puolisoineen viettivät kesälomat ja usein myös joulut. Uutena vuonna 1870 Sofia ja Adolf Wegelius juhlivat siellä hopeahäitään. Vanha Villa Vikan oli siis ainakin osittain talviasuttava. Martin Wegelius kiintyi siten huvilatilaan jo lapsuudessaan ja nuoruudessaan. Maaseutu merkitsi työ- ja sävellysrauhaa. Keväällä 1878 Martin Wegelius sävelsi Vikanissa Helsingin yliopiston tilaaman J. L. Runebergin muistokantaatin Den 6 maj. Hän kirjoitti siellä myös musiikinoppikirjojaan. Kun Martin Wegeliuksen molemmat vanhemmat olivat menehtyneet 1880-luvun lopulla, jäi vanha rakennus Martin ja Hanna Wegeliuksen käyttöön.

Jo vanhassa Vikanissa vieraili Wegeliuksen oppilaita, useita kertoja esimerkiksi Jean Sibelius, joka sävelsi siellä yksinlaulunsa Järgargossen (1891) Runebergin tekstiin. Wegelius ja Sibelius kävivät samana kesänä 1891 Vikanista käsin myös Tammisaaren ruotsinkielisillä laulujuhilla, jossa Wegelius toimi juhlien pääkapellimestarina ja palkintotuomarina sekä Sibelius tuomarina. (Andersson

1965, Tawaststjerna 1989, 212.) Elokuussa 1896 Vikanissa vierailivat nuoret säveltäjät Erkki Melartin ja Aksel Törnudd. Selim Palmgrenkin oli kutsuttu, mutta hän jätti kyläilyn tuolloin väliin (Korhonen 2009, 61-63). Myöhemmin Palmgren lieene viettänyt Vikanissa paljonkin aikaa, koska hänen kunniakirjojaan ja valokuviaan on säilytetty siellä. Martin Wegelius piti toisinaan oppilailleen kesäkursseja myös puolisonsa Hannan suvun kesäpaikassa Espoon Granholmenissa, jonka omisti insinööri Edvin Bergröth. Siellä Sibelius myös vieraili. (Andersson 1965.)

3. Vikan-kiinteistö Martin ja Hanna Wegeliuksen omistukseen 1894

Martin ja Hanna Wegelius ostivat vanhan Vikanin palstan (parcell) 28.3.1894 Persbölen rusthollin ja Ytterbyn augmenttitalon silloisilta omistajilta Johan Elis Westerlingiltä ja Martha Maria Westerlingiltä 2 500 markan (12 462,30 €) hinnalla ”omistamaksi ja viljeltäväksi ikuisiksi ajoiksi”, kuten suomenkielisessä kauppakirjassa todettiin. Kauppahinnan lisäksi oli emätilalle vuosittain maksettava 20 markan vero. Palstaan kuuluu rantaa, osa Kvarnträskån-jokea ja rusthollin puolella olevat joen pikku saaret. Westerlingit olivat ostaneet Ytterby eli Yttergård -nimisen tilan lokakuussa 1893 Elis Westerlingin vanhemmilta rusthollari Johan Wilhelm Westerlingiltä ja Erika Matilda Westerlingiltä 30 000 markalla. Yttergård oli siirtynyt Arnkihl-suvulta Westerlingeille konkurssihuutokaupassa huhtikuussa 1893, kun Fredrik Arnkihl ja Hugo Noak Arnkihl olivat kuolleet.

Maanmittauksen toimitti 28.3.1894 metsäkonduktööri Arvid Lindberg. Vikan lohkottiin 16.7.1894 kantatilasta ja lainhuudatus suoritettiin Raaseporin tuomiokunnassa 14.10.1895. Kartta vuodelta 1894 kertoo, että vanha huvila sijaitsi sisääntulotien vasemmalla puolella ja vanhan huvilan ja järven välissä itäpuolella oli jo tuolloin symmetrinen puutarha. Wegeliuksen puutarhassa kasvoi muun muassa ruusuja, siperian hernepuita, pähkinäpensaita, syreenejä ja spireoita. (Flodin 1922, 479.)

Lisäksi elokuussa 1898 Wegelius vuokrasi 20 vuodeksi 1.1.1899 alkaen Persbölen säteriin ja Fiskars Aktiebolagetille kuuluneen joen länsipuolisen maapalan, jonka Arvid Lindberg on piirtänyt kartalle 1898. Maa-ala oli 0,40 tynnyrinalaa. Sen vuokra oli 15 markkaa vuodessa. Kontrakti siirrettiin Martin Wegelius Minne -rahaston nimiin 28.9.1906. Mainittu vuokrasopimus uusittiin 20 vuoden välein.

■ Uusi huvila rakennettiin kauniille kalliolle.
Kuva Artur Faltin,
1900-luvun alku,
Museovirasto.

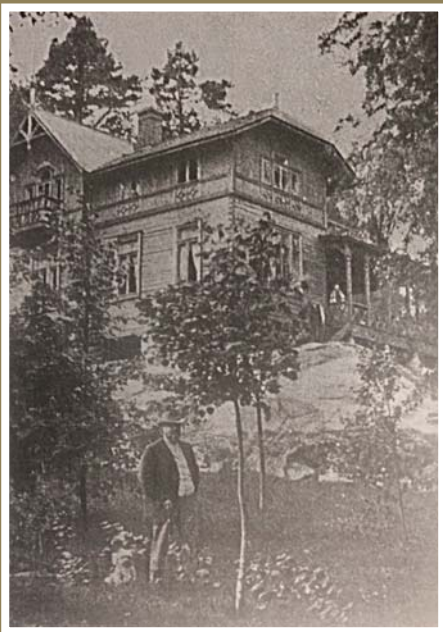
4. Uuden huvilan rakentaminen

Martin Wegeliuksen 50-vuotispäivää vietettiin Helsingissä marraskuun 10. päivänä 1896. Wegelius sai musiikinopettajatovereiltaan lahjaksi suuren laakeriseppeleen ja ystäviltään 3 000 markkaa (15 192 €) uuden kesäasunnon rakentamiseen. Huvila rakennettiin kallion laelle, kun vanha rakennus oli sijainnut tontin alavalla kohdalla. Vanhahko 45-vuotias hieman ahdas ja epäkäytännöllinen kesäasunto purettiin tontilta. Kaksikerroksisen uudisrakennuksen suunnitteli arkkitehti Hugo Lindberg (1863–1932), joka oli yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti ja vuoteen 1896 myös Polyteknillisen opiston laulunopettaja – siis musiikkimiehiä hänkin. Huvilan pinta-ala on 214 neliömetriä.

Rakennusprojekti nieli varoja, ja Wegelius joutui lokakuussa 1897 ottamaan 3 500 markan lisälainan ja maaliskuussa 1898 vielä 5 000 markan lainan. (Gravationsbevis, SibA:n arkisto.)

Keväällä 1897 Martin ja Hanna Wegelius valvoivat uuden huvilansa rakennustyötä. He majoittuivat järven toiselle puolelle Sidsbackan taloon ja soutivat veneellä päivittäin seuraamaan työn edistymistä ja samalla hoitivat tilansa puutarhaa. Huvila nousi harjakorkeuteen kesäkuussa 1897, ja Martin ja Hanna Wegelius muuttivat heinäkuun 1897 lopussa vielä puolivalmiiseen taloon. (M. Wegeliuksen kirje R. Faltinille 29.6.1897.)

Wegeliukset olivat onnellisia. Martin kirjoitti 3.8.1897 työtoverilleen ja ystävälleen Olga Tavaststjernalle: ”Vikan, elokuun 3. päivänä 1897. Lopultakin voin päivätä kirjeen näin. Heinäkuun 31. päivän iltana muutimme kahteen huoneeseen, niihin toistaiseksi ainoisiin valmiisiin keittiön ohella. [- -] Olemme kauan odottaneet – mutta jotain hyvää; odotuksemme ovat enimmäkseen ylittyneet. Täällä esimerkiksi nyt istun vinttikamarissa ovi auki parvekkeelle ja näen suoraan koivujen kruunujen vihreän läpikuultavan verhon läpi alas järvelle; heikot tuulahduk-

■ Martin Wegelius Bob-koiransa kanssa Vikanin puutarhassa. Kuva teoksesta Suomen säveltäjiä I, s. 233.

set tuovat sisään tuoksuja ja puron kohina kuuluu selvästi; täällä nukumme parvekkeenovi auki myös öisin. Kolme vanhaa mäntyä pitää vahtia lähimpänä ja ojentelee muhkuraisia käsivarsiaan reuna-kaiteeseen asti.” Elokuun 3. päivästä tulikin Vikanin perinnepäivä, Vikandagen, jota vietettiin vuosittain ruokatarjoilun, näytelmien ja musiikkiohjelman merkeissä. Silloin myös koristeltiin kaikki rakennukset lehvillä. Samoin tärkeäksi juhlapäiväksi muodostui heinäkuinen Olgan-päivä, Olgadagen 23.7., jota vietettiin Olga Tavaststjernan kunniaksi. (Flodin 1922, 475–477; Matvejew, SvP 27.3.1943.)

Viiden kuukauden kuluttua muutosta, uudenvuodenpäivänä 1898, Wegelius kirjoitti sukulaiselleen Lydia Hällforsille (os. Bergroth, 1844–1916): ”Täällä nyt istun vinttikamarissani uudessa kauniissa rakennuksessa Vikabärgenillä ja katselen järvelle ja metsään, kun puron alituinen kohina säestää kaikkia ajatuksia ja pohdintoja. Tämä uusi talo on myös yksi äsken loppuneen vuoden lahjoista, kaunein ja paras. Me molemmat olemme niin onnellisia täällä ja toivomme 362 päivän kuluttua saada viettää täällä hopeahäitämme.” (Flodin 1922, 477.) Wegeliukset olivat avioituneet 29.12.1873.

Voi vain kuvitella, mitä iloa luonnonkaunis huvilatila Vikan merkitsi Martin Wegeliukselle, kun hän hektisten lukukausien välissä pääsi pois Helsingistä ja musiikkiopistosta. Pianisti Elli Rängman muisteli 1946 Wegeliuksen työntäyteistä arkea kaupungissa: ”Wegelius vietti opistossaan koko päivät. Iltapäivällä hänelle säännöllisesti tuotiin jostakin – kotoa tai ravintolasta – voileipiä ja snapsit. Silloin hän oli leppoisimmillaan.” (HS 10.11.1946.) Martin Wegelius rakasti luontoa. Vikanin alueen rikas kasvillisuus inspiroi häntä hoitamaan pihapiiriä ja kehittämään luonnonmukaista puistoaluetta. Erilaisia puulajeja alueella oli Wegeliuksen omien sanojen mukaan nelisenkymmentä. Huolella vaalitululta kasvimaalta saatiin monenlaisia hyötykasveja, muun muassa erilaisia marjoja ja perunoita. Luonnosta nautti myös Wegeliusten pieni valkea koira, Bob.

Huvilan alakerrassa oli sali, kaksi kamaria, keittiö ja tilavahko eteinen portaikkoinen, yläkerrassa oli Karl ”Bis” Waseniuksen selostuksen mukaan kolme kesähuonetta ja kaksi talvilämmintä huonetta. (K. F. Wasenius, Hbl 3.8.1909. Flodin 1922, 479.) Ilmeisesti Wasenius lukee kesähuoneiksi myös porrashuoneen, koska rakennuspiirustusten perusteella yläkerrassa oli vain kolme varsinasta huonetta. Yksi yläkerran huoneista toimi Wegeliuksen työhuoneena.

■ Vikanin sali. Seinällä Wegeliuksen 50-vuotis-seppele. Kuva MESin albumi.

Alakerran salin seinälle oli kehystettynä ja lasin alle asetettuna valtava 50-vuotislahjalaakeri-seppele, joka on säilynyt nykypäiviin ja sijoitettu samalle paikalle kuin Wegeliuksen aikana. Sen nauhassa lukee ”Till Martin Wegelius 10/11 1896 af lärarekåren vid H:fors musikinstitut”. Seppeleen keskelle on aseteltu runo: ”Högt uppå fjället i stjärneglans / Stod sångens tempel i norden, / Bland snår och branter dit stig ej fanns. / Men räjde någon den jorden – / Han skulle blifva en andens tolk / Och föra framåt sitt land – sitt folk; / Den sägnen gammal var vorden. / Då syns en yngling. Hans hjärta slår / Så varmt för tonernas under. / Han kämpar segrande år från år. / Han bygger broar och grunder. / Han bryter hindranden furans stam. / Han spränger bergen. Han tränger fram / Till sångens strålande lunder.” Lisäksi kaksi lyrranmuotoista seppelettä riippui seinällä muistoina Wegeliuksen konserteista. Seinää koristi myös taulu, jossa Wegelius oli kuvattuna Richard Faltinin, Ivar Holterin, Ferruccio Busonin ja monien muiden ulkomaisten muusikkojen kanssa. Salin kalustoon kuuluivat muun muassa pinnasohva, muutama tuoli, pöytä ja vanhanajan senkki. (Wasenius 1909.)

Huvilan kahdella tilavalla verannalla saattoi kesäisin ruokailla ja juoda kahvit. Suurempi lounaispuolen veranta sopi ruokailuun ja pienempi koillisnurkassa oleva kahvihetkiin. Yläkerrassa oli vielä kaksi parveketta, joista suurempi parveke soveltui hyvin auringonottoon.

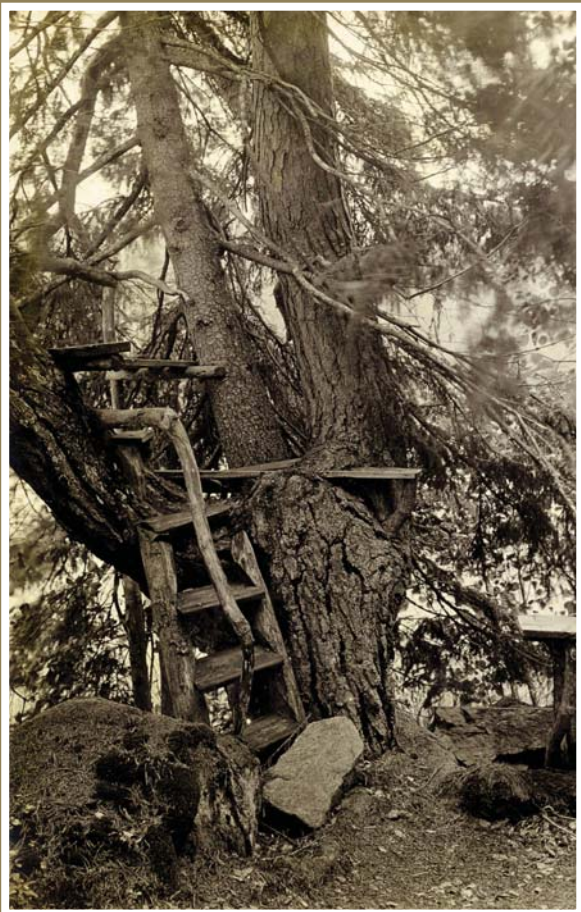
Musiikkiopiston lomakaudet Wegeliukset pyrkivät viettämään Vikanissa, mikäli eivät olleet ulkomaanmatkoilla. Kesät kuluivat töiden merkeissä, mutta myös puutarhan- ja ympäristönhoidossa. Martin Wegelius rakensi niemen rantapoluille levähdyspaikoiksi penkkejä, pöytiä ja puron yli pieniä siltoja. Niiltä saattoi ihailla ympäröivää luontoa.

■ Kuistilla sieniä perkaamassa. Edessä vasemmalla Viktor Novacek ja oikealla Olga Tavaststjerna. Kuva vuodelta 1913 tai 1914, MESin albumi.

■ Olga Tavaststjerna Wegeliuksen "totipai-kassa". Kuva MESin albumi.

■ “Wegelius-puu”. Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

Puron äärellä oli “totipaikka”, jossa Wegelius perimätiedon mukaan mielellään istui oppilaidensa ja työtovereidensa kanssa (Matvejew 1943c). Puron putouksen alle hän oli asetellut kiven, jolla istuen saattoi ottaa selkää hierovan virkistävän kylvyn.

Legendaarinen oli niemessä kasvanut monihaarainen mänty, ”Wegelius-puu”, johon Martin oli rakentanut portaaita ja lepopaikan. Perimätieto kertoo, että Wegelius sävelsi puun ylimmällä portaalla yksinlaulunsa Kaarina Maununtyttären kehtolaulun.

Vielä 1940-luvulla Wegeliuksen rakentama ja pietteetillä vuosikymmenet säilytetty pöytä ja penkki olivat tallella järven rannalla muistuttamassa paikasta, jossa hän sävelsi ja kirjoitti. (Matvejew, 1943a, b.) Pöytää ja penkkiä kuvaili myös Kunnas (1943, 72) toteamalla, että niemen äärimmäisessä oli kolkassa vanha sammaltunut pöytä ja visaoksaainen penkki. Usein kerrottu perimätieto, että Wegelius olisi säveltänyt pöydän ääressä kantaattinsa Den 6 maj ei pitäne täysin paikkaansa, koska kantaatti on syntynyt jo 1878. Tietenkin on mahdollista, että jo vanhan Vikanin aikaan rannassa oli pöytä ja penkki. Tai ehkäpä perimätieto viittaa kantaatin uusitun version tai pianopartituurin laatimisen ajankohtiin. Teoston omistusaikana 1947 historiallinen penkki oli jo romahtanut (VN 1.7.1947).

■ Puron putous ja pesupaikka. Kuva MESin albumi.

■ Rannan pöytä ja penkki, joiden ääressä Wegelius toisinaan sävelsi. Kuva MESin albumi.

5. Muut rakennukset

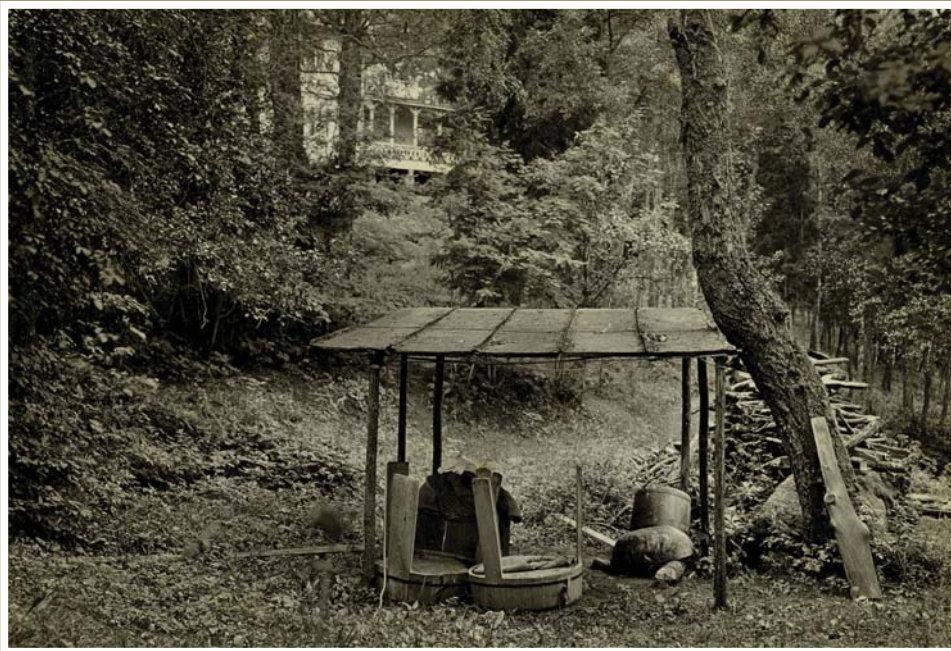
Tutkimuksessa on ollut hieman vaikeaa hahmottaa, mitä rakennuksia huvilatilalla on ollut jo Wegeliuksen elinaikana. Vuosina 1910 ja 1912 laaditut vakuutusasiakirjat antavat kuitenkin suuntaviivoja. Niiden mukaan Vikanissa oli – siis vain 13 vuotta päähuvilan valmistumisen jälkeen – seuraavat rakennukset:

- 1 Puinen asfalttihuopakattoinen huvila, jossa kaksi verantaa ja kaksi parveketta, kaksi kerrosta ja kuusi huonetta, 11 000 mk (päärakennus)
- 2 Puinen pärekattoinen pienempi asuinrakennus, jossa yksi kerros, kaksi huonetta, 2 000 mk (talonvahdin asuinrakennus)
- 3 Puinen pärekattoinen latorakennus ja talli, 400 mk
- 4 Puinen pärekattoinen lato, 300 mk (musiikkihuone)
- 5 Puinen asfalttihuopakattoinen puuliiteri, 150 mk
- 6 Puinen vaja, 50 mk
- Yhteensä 13 900 mk

Pienessä asuinrakennuksessa oli Wegeliusten aikana pitkään asunut iäkäs Bergqvistin pariskunta. Bergqvistit olivat toimineet vahtimestareina ja auttaneet tilan töissä. Kyseessä on siten ollut vahtimestarin/talonmiehen talo, joka nykyäänkin on vielä pihapiirissä jäljellä, tosin 1950-luvulla ulkoasultaan uudistettuna. Martin Wegelius Minne -rahaston johtokunta päätti Wegeliusten kuoleman jälkeen helmikuussa 1907, että Bergqvistit saivat edelleen asua pikku talossa. Herra Bergqvist menehtyi kuitenkin jo syksyllä 1907. Leski sai oikeuden jäädä entiseen taloonsa, mutta Olga Tavaststjerna valtuutettiin palkkaamaan uusi talonvahti.

Seuraava vakuutusasiakirja on säilynyt vasta toukokuulta 1926. Tuolloin rakennuksia oli jo seitsemän ja kaikki rakennukset oli katettu asfalttihuovalla. Päähuvilaan oli rakennettu väliseiniä, koska huoneluku oli kuuden sijasta kahdeksan. Pienempään asuinrakennukseen oli ilmeisesti tehty laajennus, koska senkin huonelukumäärä oli kasvanut kahdesta neljään. Pihapiiriin oli rakennettu myös uusi kaksikerroksinen tuparakennus, jossa oli kolme huonetta. Kyseessä lienee nykyisin Alppimajaksi kutsuttu rakennus.

- 1 Huvila, kaksi kerrosta, kahdeksan huonetta, 75 000 mk
- 2 Pienempi asuinrakennus, yksi kerros, neljä huonetta, 30 000 mk
- 3 Puuliiteri ja kanala, ilman tulisijaa, 6 000 mk
- 4 Lato (laitettu kesähuoneeksi), ei tulisijaa, 8 000 mk (musiikkihuone)
- 5 Pyykkitupa, 6 000 mk
- 6 Tuparakennus, jossa leipomo, kaksi kerrosta, kolme huonetta, 15 000 mk (vartijan ja palvelijan asunto)
- 7 Varusteliiteri, 5 000 mk
- Yhteensä 145 000 mk

■ Yksinkertainen pesupaikka pihalla. Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

■ Uimahuone. Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

■ Kaksikerroksinen tuparakennus ja pärekattoinen puuliiteri. Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

Pihapiiriin kuului vuoteen 1985 asti vanha rehulato, kesäinen musiikkihuone, jossa oli piano (pianiino). Einari Marvian mukaan Wegelius sävelsi ja piti oppitunteja mökissä. Musiikkituvassa kokoontuivat etenkin nuoret, jotka lauloivat ja soittivat siellä häiritsemättä päätalon asukkaita (Matvejew 1943c). Musiikkituvan seiniä koristivat vielä ainakin 1940-luvulla laakerilyyrit, joita Wegelius oli saanut johdettuaan lukuisilla suomenruotsalaisilla musiikkijuhlilla. (Matvejew 1943c.) Huoneessa ovat myöhemmin olleet myös Selim Palmgrenin eri kuoroilta saamat kunniajäsenkirjat (AS 26.3.1920, MM 14.12.1926, YL 6.4.1933), jotka ovat tallella edelleen. Vuonna 1944 laaditussa arviokirjassa musiikkitupaa kutsuttiin nimellä ”musiikkimuseo”. Minna Talwik-Palmgren suunnitteli nimittäin pitkään siitä museota. Idea oli Martti Turusen. Minna Palmgren oli Marvian mukaan masentunut nähdessään sittemmin mökin kunnon, eikä palannut enää asiaan. Talon ”ampiaishuoneessa” oleva ”seslonki” oli myös Palmgrenin jäämistöä. (Marvian kirje Pekka Kalliolle kesäkuussa 1983.)

Lisäksi pihapiirissä on ollut alkeellinen katos kesäistä astiainpesua varten ja purosaaressa laudoista kyhätty pyykkitupa. Wegeliusten kuoleman jälkeen pihapiiriin rakennettiin kanala ja navetta kahdelle lehmälle, sekä uusi puuliiteri ja leipomo. Myös käymälät ovat olleet välttämättömiä. Rinteessä oleva rantasauna on arkkitehtien Aili ja Niilo Pulkan 1943 suunnittelema ja rakennettu 1944. Talonmiehen rantasauna (”kalastusmökki”) pystytettiin 1992. Vuosina 1993–1994 Teosto rakennutti vielä kaksi uutta Honkarakenteen hirsihuvilaa.

6. Välähdyksiä elämään Vikanissa 1800 - 1900 -luvun vaihteessa

Kesällä 1898 Selim Palmgren vieraili Vikanissa ”muutaman kesäisen viikon ajan”. Hän ei kuitenkaan majoittunut Vikaniin vaan Persbölen säteritilalle. Palmgren kertoo: ”Suuri opettajani uhrasi joka toinen päivä pari tuntia minun enemmän tai vähemmän onnistuneiden sävellysteknillisten kokeilujeni korjailuun. Olin vähää ennen saanut käsiini Gustaf Frödingin vasta ilmestyneet runot. Huomioni kiintyi heti paikalla kahteen niistä; toinen oli ’Det borde varit stjärnor’ ja toinen ’Kung Liljekonvalje’, jotka sävelsin maise-man kukkean kauneuden ja kuutamoyön oudon mystiikan innoittamana, sävelsin melkein pä yhteen menoon. Kun sitten soitin nuo laulut Wegeliukselle, hän ei rykinyt yhtään – hän muuten säännöllisesti aina ryki, milloin jokin seikka ei ollut hänen makuunsa. ’Jatkaa tuohon tapaan’, hän sanoi, ’niin löydätte oman tyylinne!’ Sitten jälkeensä minulle tarjottiin rommitoteja (huom! monikko) ynnä illallista, ja kävelin sitten taikamaisessa kuutamoyössä onnenautu-aana takaisin vaatimattomaan maalaisasuntooni.” (Palmgren 1948, 20-21; Korhonen 2009, 79-81.)

Kesällä 1899 Martin Wegelius opiskeli Vikanissa ihailemansa Wagnerin Mestarilaulajia ja sovitti pianolle kantaattiaan Den 6 maj, jonka Fazer & Westerlund piakkoin julkaisi (M. Wegeliuksen kirje R. Faltinille 16.8.1899). Hän työskenteli myös Fredrik Paciuksen oopperan Kung Karls jakt käsikirjoituksen ja pianopartituurin korrehtuurien kanssa (M. Wegeliuksen kirjeet R. Faltinille 1.10.1899, 4.6.1900). Richard Faltin oli nimittäin sovittanut Paciuksen oopperan pianolle, mutta oli lähtenyt pitkälle ulkomaanmatkalle eikä siksi ollut ehtinyt viemään työtään eteen päin. Joulua 1899 Wegeliukset viettivät Vikanissa hyvän ystävänsä, musiikkiopiston viulunsoitonopettajan Viktor Novacekin (1873–1914) kanssa. Martin Wegelius kertoo kirjeessään 1.1.1900 Faltinille, kuinka Novacek ja hän saivat taistella kahdestaan jouluruuan valmistamisessa, koska Hanna oli sairastunut influenssaan. (Kirje R. Faltinille 1.1.1900; Flodin 1922, 485.)

Sairaudet, muun muassa vatsa- ja keuhkokatarri sekä astma ja unettomuus alkoivat vaivata Martin Wegeliusta, ja hän joutui leppäämään yhä useammin. Heinäkuun 24. päivänä 1900 hän kirjoittaa Vikanista Olga Tavaststjernalle: ”Puoli kesää olen ollut laiska kuten muut ymmärtämättömät ihmiset. Vain vähän kontrapunktia

■ Taiteilijapari
Minna Talwik-Palmgren ja
Selim Palmgren vierailivat
Vikanissa usein. Kuva
MESin albumi.

■ Vikanissa vieraili myös koululaisia. Kuva MESin albumi.

silloin tällöin.” (Flodin 1922, 486.) Vuonna 1902 senaatti myönsi Wegeliukselle valtioneläkkeen, joka vastaa nykyistä taiteilija-apurahaa. Martin Wegelius pysyi tiukasti kiinni työelämässä aina varhaiseen kuolemaansa asti.

Kesällä 1902 Wegelius voi hiukan paremmin. Hän opetti kesäkurseillaan elokuussa (M. Wegeliuksen kirje R. Faltinille 20.6.1902) Vikanissa kontrapunktia Otto Anderssonille ja säveltäjä Erik Furuhjelmille, jotka olivat majoittuneet Svedjekullan taloon Tenholassa ja kävivät sieltä käsin oppitunneilla Vikanissa. Otto Andersson kertoo, kuinka he tuntiensa jälkeen saivat jäädä nauttimaan Vikanin idyllisestä luonnonkauneudesta ja kävelyretkistä sekä viettämään iltaa isäntäväen ja heidän vieraidensa kanssa. Martin Wegelius kertoi hauskoja tarinoita ja esitteli innokkaasti puutarhaansa ja istutuksiaan. Iltahetkiin kuuluivat myös lautapelit ja lukutuokiot. Useimmiten Hanna Wegelius luki ääneen jotain kirjaa, josta sitten keskusteltiin. Iltaisin kuultiin myös musiikkiesityksiä. Muusikkoina toimivat Wegelius itse, säveltäjäkollegat sekä musiikkiopiston opettajat ja oppilaat. Parhaiten Otto Andersson muisti Sibeliuksen ja Viktor Novacekin useat vierailut Vikanissa. Sibeliuksen tapaaminen kesäisissä epävirallisissa ja toverillisissa tunnelmissa oli nuorelle muusikolle ja tutkijalle ikimuistoista. Andersson mainitsee erityisesti yhden iltahetken Vikanin verannalla Sibeliuksen kanssa, kun keskustelua säestivät vain lehvien leikki ja kumea kohina Kvarnbäckenin ’putouksesta’. Sibelius oli huudahtanut yhtäkkiä: ”Mutta tähän on

aivan sama tunnelma kuin Skällnoran myllyssä, yhdessä C. J. L. Almquistin Ruususen kirjan tarinoista.” (Andersson 1965.)

Joulun 1903 ja 30-vuotishääpäivänsä Wegeliukset viettivät kahdelleen Vikanissa. ”Hanna on iloinen ja onnellinen, kun saa olla täällä – minä myös. Tänään olen etsinyt joulukuusta – se onnistui, kuusi on fantastisen tuuhea ja lumoaava”, kirjoitti Wegelius Erkki Melartinille. (Flodin 1922, 510.) Vuodesta 1903 lähtien Martin Wegeliuksen terveys heikkeni ratkaisevasti. Joulukuusta 1905 oli Wegeliusten viimeinen Vikanissa. Hanna ja Martin Wegelius vierailivat jouluaattona naapurinsa ja ystävänsä kruununvouti Theodor Ljungbergin (1854–1921) luona Persbölen tilalla. Vuonna 1905 syntyi vielä enteellisesti Wegeliuksen sekakuorolaulu Abschied Heinrich Heinen tekstiin. Sairaudet koettelivat Wegeliusten taloutta. Loppuvuonna 1905 Wegelius sai 5 000 kultamarkan lainan Siviilivirkakunnan leski- ja oppilaskassasta. Lainan vakuutena oli Vikan. Laina maksettiin korkoineen (5 144 mk) pois Martinin kuoleman jälkeen 23.5.1906. Ystävät auttoivat.

7. Vikan rahaston omistukseen

Martin Wegelius menehtyi kotonaan Fredrikinkatu 19:ssä Helsingissä aamuyöllä 22. maaliskuuta 1906 vain 59-vuotiaana. Astma, keuhkosityöpä sekä lopulta ”sydänhalvaus” katkaisivat työteliään kulttuurihenkilön elämänlangan. (Dahlström 1982, 67.)

Helsingin musiikkiopiston johtokunta kokoontui heti Wegeliuksen kuolinpäivänä kiinnittämään viransijaisia. Opiston johtajaksi ehdotettiin Armas Järnefeltiä, joka ei kuitenkaan voinut ottaa tehtävää heti vastaan. Pianonsoiton ensimmäinen opettaja Karl Ekman määrättiin hoitamaan johtajansijaisuutta kevätlukukauden 1906 loppuun. Järnefelt aloitti johtajana syksyllä 1906, mutta hän erosi tehtävästä jo seuraavan kevätkauden lopulla saatuaan nimityksen Tukholman Kuninkaallisen Teatterin kapellimestariksi. Syksyllä 1907 Ekman kiinnitettiin johtajaksi, jota tointa hän hoiti huhtikuulle 1911 asti. (Dahlström 1982, 74.)

Kahden kuukauden kuluttua Martin Wegeliuksen kuolemasta kokoonoutuivat 21.5.1906 musiikkiopistossa kauppaneuvos Leonard Borgström (1832–1907, musiikkiyhdistyksen johtokunnan puheenjohtaja 1882–1891, rahastonhoitaja, johtokunnan jäsen 1882–1907), tohtori Paul Collander (1848–1922), pianisti Karl Ekman (1869–1947), säveltäjä Erik Furuhjelm (1883–1964), neidit

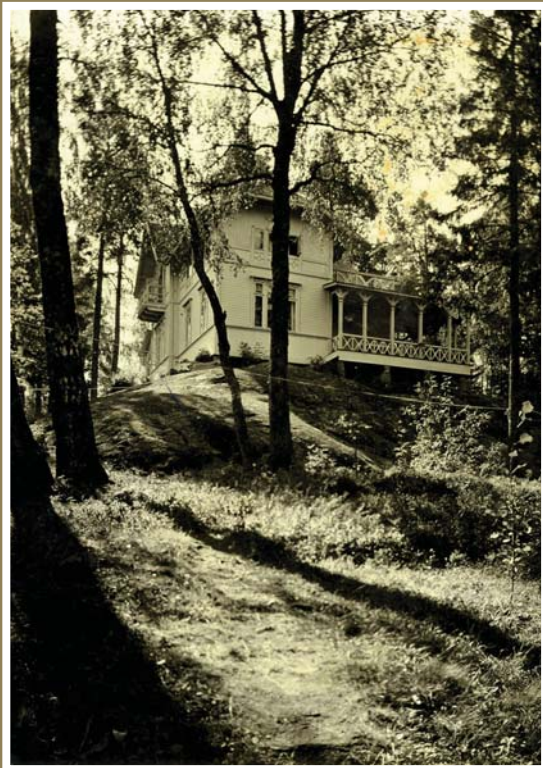
■ Kesäistä liikuntaa Vikanissa. Kuva MESin albumi.

■ Vikanin ompeluseuran naiset. Kuva Sibeliuksen museo, n:o 2345.

Homén ja Eva von Knorring, professorinrouva Anna Maria Krogius (os. Lindelöf, 1872–1938), rouva Sigrid Nordman (os. de la Chapelle, 1862–1948), viulunsoiton opettaja Viktor Novacek (1873–1914), lehtorinna Bertha Relander (os. Wiiger, 1866–1942), valtioneuvos, lääketieteen professori Fredrik Saltzman (1839–1914, musiikkiyhdistyksen pj.), tohtorinna B. Schauman, johtajanrouva Mimmi [Hildegard Anna Wilhelmina] Schybergson (os. Antell, 1862–1949), neiti Alice Silfvast (1883–1986, Erik Furuahjelmien tuleva puoliso), professori August Fredrik Sundell (1843–1924), pankinjohtaja Theodor Wegelius (1850–1932, musiikkiyhdistyksen rahastonhoitaja), musiikkikauppias, maisteri Robert Emil Westerlund (1859–1922) sekä ylilääkäri Albert de la Chapelle (1871–1932), joka toimi kokouksen puheenjohtajana.

Kokouksessa todettiin, että Wegeliuksen oppilaat, ystävät sekä hänen persoonansa ja elämäntyönsä ihailijat eri paikkakunnilta olivat koonneet noin 14 000 markkaa (n. 60 360 €) – kokouksessa summa kasvoi vielä vähän yli 16 000 mk:aan – tarkoituksenaan perustaa jonkinlainen instituutio Martin Wegeliuksen muistoksi ja lesken Hanna Wegeliuksen taloudelliseksi auttamiseksi niin, ettei Vikanista tarvitsisi luopua. Kokouksessa päätettiin rahojen käytöstä. (Pöytäkirja 21.5.1906, SibA). Theodor Wegelius ehdotti rahastoa, jonka varoista 10 000 mk (43 113 €) käytettäisiin Vikanin ostoon, 3 000 mk (12 934 €) rakennusten kunnostamiseen ja loput pantaisiin pankkitilille tai sijoitettaisiin obligatioihin. Hanna Wegelius saisi asua Vikanissa loppuelämänsä ajan ja käyttää elinkustannuksiinsa säätiön korkotuloja. Hanna Wegeliuksen kuoleman jälkeen Vikanista tehtäisiin muusikkojen virkistyskoti. Jos lomakotia ei olisi mahdollista toteuttaa, Vikan myytäisiin ja saadut varat käytettäisiin musiikkiopiston stipendeihin, joita suunnattaisiin erityisesti sävellysoppelijoille.

■ Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

Perustettiin siis rahasto, Martin Wegelius Minne, jonka johtokuntaan kuuluivat rouva Sigrid Nordman, Karl Wilhelm Bruncrona (1852–1928), Theodor Ljungberg (1854–1921), Karl Ekman, vapaaherrat Reinhold Felix von Willebrand (1858–1935) ja Albert de la Chapelle sekä Theodor Wegelius. 1920-luvulla johtokuntaan valittiin Erkki Melartin sekä Olga Tavaststjerna edesmenneitten Bruncronan ja Ljungbergin tilalle. Rahasto osti Vikanin 22.5.1906 Hanna Wegeliukselta 10 000 markan (43 113 €) hintaan. Leski sai Vikaniin asumisoikeuden. Hanna Wegelius ei kuitenkaan enää ehtinyt Vikaniin ennen kuolemaansa. Hän menehtyi 58-vuotiaana 27.11.1906 vain kahdeksan kuukautta puolisonsa kuoleman jälkeen.

Helmikuussa 1907 rahaston johtokunnan jäsenet Reinhold Felix von Willebrand, Sigrid Nordman ja Albert de la Chapelle sekä musiikkiopiston opettajat Sigrid Schnéevoigt, Olga Tavaststjerna, Toni [Antonie] Leontjeff, Abraham Ojanperä ja Otto Andersson kokoontuivat. Kokouksessa todettiin, että Hanna Wegeliuksen kuoleman jälkeen kiinnostus virkistyskodin perustamiseen oli suuri. Lisäksi suunniteltiin, että rahaston varojen kasvattamiseksi järjestettäisiin tukikonsertteja. Jotta saataisiin kokemusta virkistyskotiajatuksen toimivuudesta, opettajakunta saisi käyttää Vikania kesällä 1907 vuokratta, jos opettajat vastikkeena hoitaisivat huvilatilaa puutarhaa ja puistoa.

Kesä 1907 Vikanissa sujui hyvin, ja syyskuussa 18.9.1907 päätettiin keväällä ja kesällä 1908 suoritettavista välttämättömistä korjauksista. Niihin rahasto tarvitsi tuloja ja siksi järjestettiin konsertti. Sopivaksi aiheeksi muodostui musiikkiopiston juhluvuosi. Syksyllä 1907 Helsingin musiikkiopiston perustamisesta tuli kuluneeksi 25 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi järjestettiin 21.10.1907 yliopiston juhlasalissa tukikonsertti, jonka tulot lahjoitettiin Martin Wegelius Minne -rahastolle. Ohjelmassa oli Wegeliuksen ja Faltinin kuorolauluja sekä musiikkiopiston entisten oppilaiden Melartinin, Järnefeltin, Palmgrenin, Sibeliuksen ja Furuahjelman sävellyksiä. (Ohj. painettu USr 20.10.07; Hbl, NPr 13.10.1907.)

Rahaston hallituksen kokouksessa huhtikuussa 1908 todettiin, että juhlaconsertti oli tuottanut 700 markkaa. Samassa kokouksessa musiikkiopiston opettajakunta päätti virallisesti ryhtyä pitämään yllä virkistyskotia. Opettajat saivat ratkaista, ketkä voivat asua Vikanissa. Konserttitulojen avulla huvilatilaa pystytettiin remontoimaan: maalattiin muun muassa ulkoseiniä, lattiaita, salin ovia ja ikkunoita, seiniä tapetoitiin sekä kunnostettiin kaakeliuuneja.

Tukikonserttien ohella varoja koottiin arpajaisilla ja naisten järjestämällä myyjäisillä. Yhdistyksessä toimi aktiivinen naisten ompelukerho, joka hankki arpajaisvoittoja ja teki käsitöitä palkinnoiksi ja myytäväksi. Vuonna 1909 arpajaisrahastossa oli jo liki 9 000 markkaa.

Toukokuussa 1909 Albert de la Chapelle halusi erota johtokunnan sihteerintehtävistä. Sihteerintyöt otti vastuulleen Lennart Kihlman. Olga Tavaststjerna, joka oli hoitanut Vikanin johtajattaren tehtäviä korvauksetta, sai joulukuun 1909 kokouksen päätöksen mukaan vuosittain 300 markan palkkion. Koska Vikanin vuokrat pyrittiin pitämään alhaisina, lomakoti tuotti useana vuonna taloudellista tappiota, vaikka vieraita kävi alkuaikoina melko tiuhaan. Vierailijoista kertoo vanha vieraskirja vuosilta 1914–1943, mitä kuvaillaan myöhemmin. Esimerkkinä vuokrista mainittakoon vuosi 1933, jolloin majoittujille kuukausihinnat olivat: opiston opettajat 700 mk (270 €), täysikasvuiset oppilaat 600 mk (231 €), esikoululaiset 400 mk (154 €), ja jos tilaa oli, muusikot 800 mk (308 €).

Loppuvuonna 1927 huomattiin yllättäen, että koska Martin Wegelius Minne -rahasto ei ollut juridinen henkilö, Vikanin osto 1906 ei ollutkaan lainvoimainen. Rahasto (fond) piti lain mukaan muuttaa säätiöksi (stiftelse), kysyä lupa myyntiin Wegelius-Vuorjoki-suvun oikeudenomistajilta, laatia perustamisanomus ja suorittaa 1931 lainhuuto. Perustamislupa saatiin helmikuussa 1931, ja säätiö Stiftelsen Martin Wegelius Minne rekisteröitiin numerolla 13. (Justitieministeriets resolution 18.2.1931. Helsingfors 8.5.1931.) Säätiön toiminnan tarkoituksiksi kirjattiin: ”Ändamål är att å parcellen ’Vikan’ i Pojo socken upprätthålla ett rekreationshem för musiker.” (”Tarkoituksena on ylläpitää Vikanissa Pohjan pitäjässä muusikkojen virkistyskotiä.”)

1930-luvun puolivälissä säätiön johtokuntaan tuli jälleen useita henkilövaihdoksia. Johtokunnassa olivat toimineet Erkki Melartin, Harry Lilius, Ernst Linko, Toivo Haapanen ja Olga Tavaststjerna. Von Willebrand oli äskettäin kuollut, ja Linko, Lilius ja Haapanen puolestaan eivät enää olleet käytettävissä. Tilalle valittiin rouva Elsa Hellstén, neiti Karin Tötterström, Ilmari Hannikainen ja Arvi Karvonen. Puheenjohtajana jatkoi Melartin, Arvi Karvonen valittiin varapuheenjohtajaksi ja rahastonhoitajaksi sekä Olga Tavaststjerna taloudenhoitajaksi. (Ptk. 24.5.1935.) Melartin menehtyi 1937. Vuonna 1939 johtokunnassa työskentelivät Elsa Hellstén, Toni Apostol-Massow, Ina von Pfaler ja Karin Tötterström sekä Jouko Kunnas ja Arvi Karvonen (Ptk. 15.5.1939.) Olga Tavaststjernan kuoltua puheenjohtajaksi valittiin Arvi Karvonen ja uudeksi jäseneksi Sulho Ranta. Karvosen tilalle taloudenhoitajaksi valittiin Jouko Kunnas, joka hoiti säätiön talousasioita 1970-luvulle asti.

■ Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

■ Virkistystä jär-
vessä. Kuva MESin
albumi.

■ Olga Tavaststjerna
lepäämässä ”totipaikassa”.
Kuva Kansalliskirjasto,
Richard Faltinin
kokoelma.

8. ”Vikan-äidin” Olga Tavaststjernan kausi päättyy 1937

Martin ja Hanna Wegeliuksen kuoltua neiti Olga Tavaststjerna alkoi hoitaa Vikania. Tomera Olga Tavaststjerna vaali Wegeliusten perinteitä tarkasti sekä halusi säilyttää Vikanissa kaiken alkuperäisenä ja pitää kalusteet, taulut ja muistoesineet Wegeliuksen aikaisilla paikoillaan. Olga Tavaststjerna kutsuttiinkin kunnioittavasti nimellä ”Vikanmor Olga” (VN 25.5.1938). Tavaststjerna toi Vikaniin myös koululaisia. Mukana 1930-luvulla oli kerran myös nuori Irina Matvejew, joka kävi sittemmin usein Vikanissa, kirjoitti muistoja ja puolusti huvilatilaa monin tavoin 1960-luvulla. Olga Tavaststjernan otettua 1935 yhden kerran vapaata kesäkodin johtajattaren sijaisena toimi pianonsoitonopettaja Elsa Hellstén. Johtajattarena Tavaststjernan jälkeen työskenteli paitsi Hellstén myös pianonsoitonopettaja Toni Apostol-Massow (k. 1958). Jo rahaston omistaessa Vikanin huvilatilan oli rouva Apostol-Massow toiminut Olga Tavaststjernan ”oikeana kätenä”. Apostol-Massowin välittömyyden ja etelämaisen vilkkaan temperamentin muistavat kaikki Vikanin senaikaiset vieraat. (Toimintakertomus huhtikuussa 1959, Jouko Kunnas.)

Olga Tavaststjernan kaudella ja sen jälkeen pitkäaikaisena emännöitsijänä toimi Aina Pihlström. Hän kuoli sydänkohtaukseen yksin omassa mökissään Vikanissa marraskuussa 1961. (Toimintakert. vuodelta 1961, vuosikok.ptk. 20.2.1962). Aina Pihlström sai tunnollisesta työstään lahjaksi 10.7.1943 puoli tusinaa hopealusikoita ja Olgan-päivänä heinäkuun 23:ntena Suomen talousseuran mitalin 10-vuotisesta palvelusta.

■ Ruokahetki. Keskel-
lä Olga Tavaststjerna
vieressään Richard
Faltin ja Viktor No-
vacek. Kuva MESin
albumi.

■ "Vikanmor Olga".
Kuva MESin albumi.

■ Marjanpoimintaa puutarhassa. Kuva MESin albumi.

9. Otteita Vikanin vieraskirjasta 1914–1942

Vikanissa on pidetty vieraskirjaa viimeistään vuodesta 1914, todennäköisesti jo aiemminkin. Huvilatilan kiintoisan historian vuoksi vieraskirjat olisivat ainutlaatuisia tutkimusmateriaalia musiikinhistorioitsijoille. Valitettavasti vanhimmat vieraskirjat ovat kadonneet. Hufvudstadsbladetissa 4.4.1943 julkaistun artikkelin perusteella tiedetään, että ”Musikerhemmet Vikans gästbok 1914–1942” on ollut olemassa. Siinä on ollut tummanpunaiset kuluneet kannet. Vuonna 1943 Herman Lindellin liikeyritys lahjotti Vikaniin uuden arvokkaan ja komean vieraskirjan, mutta sekin on hävinnyt. Einari Marvialla on ollut käytössään vielä vuonna 1970 tuo uudempi kirja, koska hän siteeraa siihen tehtyjä merkintöjä. 1980-luvulla Marvia kuitenkin toteaa kirjeessään Teoston johtajalle Pekka Kalliolle, että vieraskirjat olivat kadonneet.

Annetaan sen tähden Hufvudstadsbladetin 4.4.1943 kertoa vieraista. Ensimmäisellä sivulla kirjoittaa Erkki Melartin: ”Härliga Vikan! Tusen minnen äro knutna vid dig. Oförglömliga drömmar omsusa dig. Tack för allt du givit mig nu liksom förr av drömmar, minnen och ro!”

Elokuussa 1915 Anna Tigerstedt riimittelee: ”Det folk, som fostrat odödlig sång, En ljusare framtid skall se engång. Bevarar det elden i hänförd barm, Då härddas stålet i mattad arm.”

Nimetön vieras ylistää puroa 1915: ”O, hvad fröjd av denna lilla bäck / Som behagfullt ilar

lustig, käck / Mellan gräs och löftrådsstammar / Öfver berg och sten / Långt den hinner, när den rinner / Framåt så i sken.”

Väliin joku Vikaniin majoittunut ilmapuolustusotamies on kirjoittanut päälle Hangon-sodan tunnelmissa 1941: ”Sluusaite, sluusaite Govarit Stalin [Kuunnelkaa, kuunnelkaa, Stalin puhuu]. Josef Stalin, Molotov.”

Ingeborg och Sigrid Hylander huokaavat: ”Ljuvliga Vikan! Kärt för många genom minnet av de oförgätliga vännerna Hanna och Martin Wegelius, vilka här njutit av och älskat din sällsynta poetiska skönhet! Du, som kommer hit, gå ned till forsen, lyssna till dess musik, vandra till stranden längs den vackra vägen, mellan höga, vackra furor, vilka stå likt pelare i naturens tempel; vila på bryggen en skön sommardag, då sjön är spegellugn, solen förgyller allt med sitt guld, se stranden med sin vass – vila, – njut – beundra – –.”

Sigrid Hylander runoilee juhannustunnelmissa: ”Midsommarstämning på Vikan

Sommarsolen härligt strålar / Öfver jorden, nu så skön. / Mången blomkalk lyser, prålar. / Uppå tufvan, sammetsgrön. / Skogen står i högtidsskrud / och naturen skön står brud. / Smyckad, klädd af Skaparns hand, / Står i fågning Vikans strand.”

Kesällä 1917 vieraili Borghild Cannelin tyttäriensä Aagotin ja Yrsan kanssa. He kävivät Vikanissa monena kesänä. Samoin saapuivat musiikinopettajat Rosina och Ninni Forstén. Rosina vietti jopa 70-vuotispäiväänsä Vikanissa 1937. Myös kuoronjohtaja ja säveltäjä Bengt Carlsonin nimi on vieraskirjassa 1917.

Vieraskirjaan on runoiltu ruotsiksi, suomeksi, saksaksi, italiaksi ja yksi säkeistö tanskaksi. ”Saa hit vi for paa Søens Vove / hjem til Vikan fra de skønne Skove’. / Saa hit vi slutted vor Musik og Sang / naad Gong-gongen kaldte med sin / smukke Klang.”

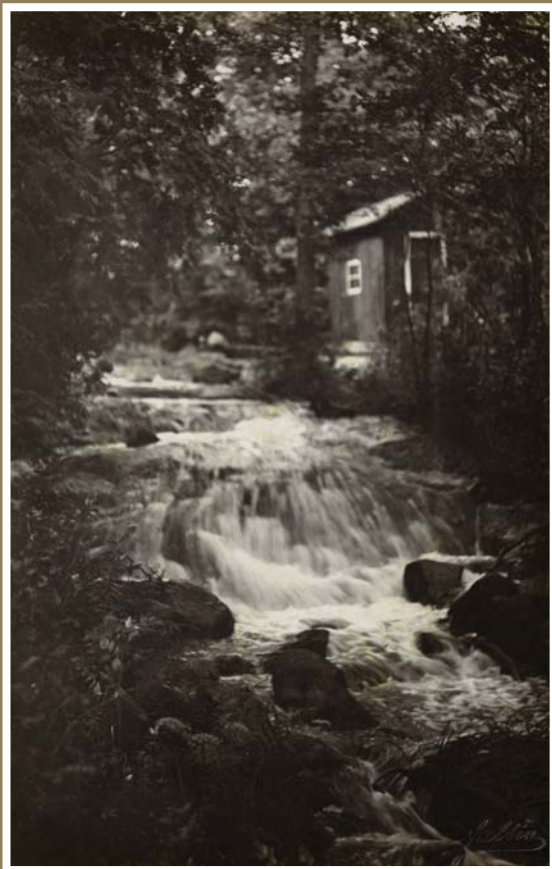
Vuonna 1918 vieraita olivat Elsa Hellstén, Erik Cronvall ja Väinö Pesola, vuonna 1920 Leo Funtek ja hänen perheensä.

Säilyneiden valokuvien perusteella Ragnhildin-päivänä 1919 Vikanissa lomailivat Ragnhild Sundell, Agnes Skrifvars, Borghild Cannelin, Irja Lindström, Fredrik J. Lindström, Aune Lindström, Fanny Lindström, Rosina Forstén, Ninni Forstén, Sigrid Hylander, Nisse Grönlund ja Lizzie Linsén. Vuonna 1921 kuvissa vilahtavat Minna Talwik, maisteri Jaeckel, Fanny Cronvall, Irja Lindström, Aune Lindström, Eero Selin, Lizzie Linsén, Alarik Hedlund ja Ester Anderson.

Kesällä 1922 vieraili Minna Talwik ja 1926 Ilmari Krohn ja Hilja Haahti, joka runoili: ”Jo tähdet syttyvät yllä honkien holviston / pu-

■ Syyskesällä ravustettiin.
Kuva MESin albumi

■ Kuva Richard Faltinin kokoelma, Kansalliskirjasto.

napuoloja hohtavat rinteet järven rannikon / Kesä kultainen hyvästi jää! Jo syksy saapunut on.”

Vuonna 1927 Vikaniin tutustuivat ruotsalaiset näyttelijät Edvin Ingberg, Halvar Lindholm, May Pihlgren ja Elsa Nyström. Seuraavana vuonna tuli Heidi Sundblad, joka yhdeksän vuoden kuluttua toi myös aviopuolisonsa ja lapsensa. Rouva Sundblad-Halme kuului Vikanin ystäviin. Vuonna 1929 nimensä kirjasivat Toni Apostol ja Jouko Kunnas, jotka kuuluivat kantavieraisiin ja hallintohenkilöihin.

Tuntematon vierailija on runoillut: ”O, Vikan du ljuva, Martin Wegelii pärla / dit konstnärskolk åter och åter mäktigt drages, / där solen går bitti upp och dalar särila / där stranden av böljesvall och bäckens porl tvages / Där Guds natur står fri och äkta, / där kropp och själ bli grundligt läkta / dit längtan tändes ren då kölden purprar kinden, / där hus och härd hålls varm / av en villig, viljestark arm. / Tack, o pärla väns, sköna / tack å vårdarinna, må Herren Dig löna.”

Kesällä 1937 uskollinen työntekijä Olga Tavaststjerna kuittasi nimensä vieraskirjaan viimeisen kerran. Vuonna 1941 Vikania ei sodan ja elintarvikepulan takia voitu pitää auki kuten ennen. Vain emäntä ja muutama uskollinen vieras ovat kirjoittaneet nimensä vieraskirjaan. Vikan kuitenkin säilyi ehjänä sodan jaloissa.

Muita vieraita olivat kapellimestari Georg Schnéevoigt, säveltäjät Yrjö Kilpinen, Ilmari Krohn ja Oskar Merikanto sekä Martin Wegelius Minne -säätien puheenjohtajat Erkki Melartin, Arvi Karvonen ja Sulho Ranta (Kunnas 1943, 73).

■ Vikanin kuistilla. Vas. Olavi Pesonen, hänen poikansa, Lauri Ikonen sekä Eino ja Annikki Linnala. Kuva kirjasta Suomen Säveltäjien 25 vuotta, Einari Marvia.

10. Vikan Teostolle 1944

Sotavuosien taloudellisesti vaikeat ajat, muun muassa tarvikkeiden säännöstely, kohonnut verotus ja kohonneet palkkakulut aiheuttivat, että Martin Wegelius Minne -säätiön varat eivät enää riittäneet Vikanin ylläpitoon ja korjauksiin. Säätiön silloinen puheenjohtaja Sulho Ranta ja taloudenhoitaja Jouko Kunnas joutuivat toteamaan tilanteen. Matvejew mainitsee taloudellisten ongelmien syyksi myös Vikanin vähentyneen vuokrauksen. Monet säveltäjät omistivat tuohon aikaan jo omia kesämökkejä. (SvP 27.3.1943.)

Huhtikuun 4. päivänä 1943 pidettiin säätiön tukikonsertti Sibelius-Akatemiassa ja elokuun 15. päivänä Pohjan vanhassa kirkossa. Ensimmäinen konsertti oli tuottoisa (8 308,35 mk), mutta jälkimmäinen taloudellisesti kannattamaton (1 411 mk). (VN 8.7.1943, VN 11.1.1944.) Kesällä 1943 Vikanissa kävi kuitenkin jopa viitisenkymmentä vierasta, joista useimmat olivat uusia. Olgan-päivää juhlittiin perinteiseen tapaan heinäkuun 23:nä, emäntä Aina Pihlström sai – kuten aiemmin on mainittu – Suomen talousseuran mitalin 10-vuotisesta palvelusta ja Herman Lindellin liikeyritys lahjotti Vikiini uuden vieraskirjan. Takaisku kuitenkin oli, että innokas Vikanin ystävä ja säätiön varapuheenjohtaja, laulunopettaja Ina von Pfaler menehtyi. (VN 11.1.1944.)

Kesäkuussa 1944 säätiön oli siten myytävä huvilatila Teostolle. (Kauppakirja 8.6.1944, SibA, MES; MWM-säätiön johtokunnan ptk. 30.8.1944. Karvonen 1957, 152.) Myyntihinta oli 800 000 markkaa (n. 138 318 €). Koko kauppasumma maksettiin elokuun 30. päivänä 1944. Oikeusministeriö hyväksyi kaupan 7.12.1944 ja samalla säätiön sääntömuutoksen, koska Vikan oli ollut Martin Wege-

Vikanin kalustoluettelo vuodelta 1942 kertoo sisustuksesta:

Alakerran sali: 1 kpl suuri ruokapöytä, 3 pienempää pöytää, 13 tuolia, keinutuoli, topattu nurkkasohva, valk. suora sohva, 2 astiakaappia, 4 hyllyä, pieni seinäkaappi, takanedusteline, 9 taulua (viisi valokuvaa), 2 seinävaatetta, M. Wegeliuksen laakeriseppelikaappi, kattolamppu, pöytälamppu, 2 teekettiötä, 2 kahvikeittiötä, 4 sohvatyynyä, kukkamalja, Mozartin rintakuva, 2 puista kynttilänjalkaa, 2 vaatepussia, hiilihanko, Pohjanpitäjän kartta.

Alakerran sivuhuone: Pöytä, 2 puista sänkyä, lipasto, peili, kaappi, 4 puutuolia, kattoamppeli (rikkinäinen), pukeutumisverhoteline.

Alakerran etuhuone: pöytä, huvilasänky, 2 lipastoa, pesukaappi, liinavaatekaappi, 2 puutuolia, keinutuoli. *Alakerran ruokailuveranta:* suuri pöytä, 2 pienempää pöytää, 10 puista paltia.

Alakerran kahviveranta: 2 verantapöytää.

Alakerran keittiö: pöytäkaappi, pöytä, vesisaavi, astiahylly, 3 puutuolia.

Yläkerran verantahuone: kirjoituspöytä, rautasänky (Hertka), makuusohva, lipasto (valkoinen), pesukaappi, 2 tuolia, korituoli, yöpöytä, seinäpeili, 2 seinävaatetta, pöytälamppu.

Yläkerran läntinen huone: pöytä, rautasänky, yöpöytä, lipasto, pesukaappi, korituoli, 2 tavall. tuolia, seinäpeili, hyönteisverkko ikkunaan, paltti, kattoöljylamppu.

Yläkerran eteinen: 2-osainen kirjakaappi, kulunut lattiamatto, kattolamppu.

1. vinttikamari: 2 huvilasänkyä, pöytä, 3 tuolia, hyllykaappi, pesukaappi, seinäpeili, seinävaate.

2. vinttikamari: 2 raut. huvilasänkyä, pöytä, 3 tuolia, lipasto, pesukaappi, 2 seinävaatetta, seinäpeili.

3. vinttikamari: huvilasänky, pöytä, korituoli, tavallinen tuoli, hyllykaappi, pesuteline, seinävaate, seinäpeili.

Alakerran eteinen: vaatekaappi, vaatenaulakko, hiilihanko, keppiteline.

”Pikkuhuvila”

Alakerran itäinen huone:

2 sänkyä, pöytä, 2 tuolia, kaappi, pesukaappi.

Alakerran läntinen huone: huvilasänky, puusänky, pöytä, 2 tuolia, lipasto, seinäpeili, pesukaappi.

Itäinen vinttikamari: 2 telttasänkyä, pöytä, 2 tuolia, lipasto, peili, pesukaappi.

Läntinen vinttikamari: 2 telttasänkyä, pöytä, 2 tuolia, lipasto, pesuteline, peili.

Tuparakennus:

Pirtti: pöytä, lipasto, nurkkakaappi.

Alakerran kamari: sänky, lipasto, pöytä, 2 tuolia, pesukaappi.

Eteläinen vinttikamari: sänky, pöytä, 2 tuolia, pesuteline.

Pohjoinen vinttikamari: sänky, pöytä, tuoli, pesuteline.

Musiikkihuone: Pianiino, pöytä, 2 hyllykköä, M.W:n kuva, kangaspöytä, paltti, 4 tuolia, fortuna-peli, hylly.

Ylävaja: höyläpenkki, kirves, 2 sahaa, höylä, vasara, hohtimet, jauholaari, 2:t käsikärryt, kottikärryt, 3 kpl kynttilälälyhtyä, öljylälyhty, 2 soutuvenettä, 2 paria airoja.

Pesuhuone: amme, 2 vesisaavia, tiinu.

Sauna (1943): Pöytä, 2 tuolia, peili, 2 ämpäriä, 2 pesuastiaa, 2 kauhaa, rikkalapio, hiilihanko.

Jouko Kunnas
taloudenhoitaja

lius Minne -säätön tärkein omaisuus. (Oikeusministeriön päätös 7.12.1944.) Uusissa säännöissä säätön tehtäväksi mainittiin kuitenkin edelleen säätön varojen käyttäminen Suomen muusikkojen virkistyslomiin (" - har till ändamål att enligt styrelsens prövning av stiftelsens medel bereda Finlands musiker tillfälle till rekreationsssemester"). Edellinen sääntöjenmuutos oli tapahtunut 18.2.1931. Teosto oli itse asiassa etsinytkin Helsingin suurten pommitusten jälkeen maaseutupaikkaa, johon yhdistys voitaisiin evakuoita pommitusten tieltä.

Heinäkuussa 1944 laadittu arviokirja kertoo silloisen rakennuskannan ja sen arvon: päärakennus 252 800 mk, uusi saunarakennus 50 250, pienempi huvila 28 000, palveluskunnan asuinrakennus 97 600, musiikkimuseo 14 350, navetta kahdelle lehmälle 5 600, puuliiteri leipomon luona 4 400, käymälät 6 400, kaikki yhteensä 459 400 mk. Säätön taloudenhoitaja Kunnas totesi lisäksi: "Kiinteistön pinta-ala on n. 5 ha, josta n. 1 ha viljeltyä. Huomioon ottaen kiinteistön ainutlaatuisen luonnonkauneuden, täytynee palstan arvon olla vähintään Mk 300.000:-. Silmä-määräisen arvion mukaan kaupassa seuranneen irtaimiston arvo ylittää varmasti Mk 300.000:-."

Teosto muodosti Vikanista lähinnä säveltäjille tarkoitettun työskentely- ja virkistyskodin, mutta myös Teoston henkilökunnalla on myöhemmin ollut oikeus käyttää sitä. Teosto aloitti tilan kunnostustyöt pian kaupanteon jälkeen. Päärakennus, pikku talo, vahtimestarin asunto ja sauna remontoitiin. Lisäksi rakennettiin uusi liiteri ja kanala, jotta Vikanin vahtimestari voisi saada siipikarjasta lisätuloja. Ensimmäisen kahdenkymmenen omistusvuotensa aikana eli vuoteen 1965 mennessä Teosto oli sijoittanut kaikkiaan 8,5 miljoonaa vanhaa markkaa huvilatilan korjauksiin ja uudisrakennuksiin. (Lindberg, Linnala, Turunen, Hbl 1.10.1965.)

Alkuvaiheessa pahennusta herätti, että Teosto oli halunnut muuttaa perinteisen Vikan-nimen Terhenniemiä (Matvejew 1947, VN 1.7.1947). Jälkimmäinen nimi ei kuitenkaan vakiintunut. Lisäksi lehdistössä pahoiteltiin, että Vikan ei Teoston omistuksessa enää ollut virkistyspaikka oppilaille ja muusikoille vaan Teoston johtomiehille ja työntekijöille (VN 1.7.1947).

Teoston-aikainen vanha vieraskirja, joka on ollut Einari Marvian käytössä 1970, on kertonut säveltäjien työskentelystä: Sulho Rannan Musiikin historia -teos on suureksi osaksi syntynyt Vikanissa, samoin Nils-Eric Ringbomin 4. sinfonia, väitöskirja ja muita tutkimuksia. Aarre Merikanto kirjoitti vieraskirjaan sävelmuistelman heinäkuussa 1944. Kesävieraita olivat myös Tauno Pylkkänen, Einari Marvia ja Olavi Pesonen. Ahkerimpia Vikanin käyttäjiä olivat Eino Linnala, Heikki Aaltoila, Lauri Saikkola, Erkki Aaltonen ja Lauri Ikonen puolisoineen ja perheineen. (Marvia 1970, 42–43.)

11. Keskustelua Vikanin vähäisestä käytöstä 1965

Syksyllä 1965 kunnanvaltuutettu, filosofian maisteri Irina Matvejew viritti lehtien palstoille keskustelua Vikanin tilanteesta ja vähäisestä käyttöasteesta. Hän totesi, että olisi luonnollista, että Länsi-Uudenmaan seudun laulajat ja soittajat voisivat tuntea Vikanin kodikseen, Vikanin, jossa heidän henkinen isänsä Wegelius oli asunut, inspiroitunut ja säveltänyt. Paikallinen kulttuuriväki

kunnioitti Wegeliuksen elämäntyötä. Tammisaaren Ramsholmeniin pystytettiin 1961 Wegeliusmuistokivi ensimmäisten ruotsinkielisten laulujuhlien muistoksi. Aloitteentekijänä oli ollut Irina Marvejew. (Sv.bygden 5–6/1960; VN 13.8. ja 15.8.1961; VN 31.8.1965.) Marvejew kirjoitti, että Länsi-Uudenmaan laulajat ja soittajat ja jopa koko Suomen musiikkiväki käyttäisivät Vikania enemmän kuin muutamat helsinkiläissäveltäjät. Paikalliset totesivat kitkerästi, että Vikan nukkui prinssessa Ruususen unta. He muistelivat, kuinka aktiivisesti Vikania käytettiin Martin Wegelius Minne -säätion omistuksen aikana, kun Helsingin musiikkiopiston ja konservatorion väki vieraili kesäisin siellä. Teosto puolustautui sillä, että säveltäjät tarvitsivat luomisrauhan.

Keskusteluun liittyi nimimerkki Berra, joka teki vierailun Vikaniin ja haastatteli silloista Vikanin vahtimestaria Lempi Pakarista. ”Mutta sitähan [Vikania] tuskin edes käytetään” (”Men det används knappast alls”), Pakarinen totesi (VN 3.9.1965). Martin Wegelius Minne -säätio oli tarjonnut Vikania Pohjan kunnalle, mutta sitä ei ollut saatu ostamaan kiinteistöä. Berra haastatteli myös Teoston puheenjohtajaa Martti Turusta, kirkkomuusikko Jouko Kunnasta, professori John Rosasia, Västra Nyländs sång- och musikförbundin puheenjohtajaa Nils Malmbergia, Svenska kulturfondenin asiamiestä maisteri Leif Ulfvensia, Sång- och musikförbundin sihteeriä Helge Degermania, Finlands svenska författareföreningenin puheenjohtajaa Carl-Fredrik Sandelinia ja dir. cant. Bertel Lindroosia.

Martti Turunen puolustautui pääargumentilla, että Vikan on ostettu säveltäjien rahoilla ja siksi heidän tulee saada käyttää Vikania. Meluisassa pääkaupungissa on vaikea keskittyä sävellystyöhön. Vikanissa viimeksi siellä olivat työskennelleet Tauno Pylkkänen, Eino Linnala ja Nils-Eric Ringbom. Helsinkiläinen, mutta persböläläinen kesäasukas Jouko Kunnas oli ollut jäsenenä Martin Wegelius Minne -säätion hallituksessa ja käynyt aiemmin Vikanissa usein. Hän totesi, että Teosto ei aktiivisesti tiedota Vikanista. John Rosas ei tiennyt kuinka toimintaa oli hoidettu eikä siksi halunnut moittia tai kehua. Jos haluttaisiin yleinen suomenruotsalainen kulttuurikeskus, tarvittaisiin organisaatio, joka ylläpitää. Haluaisiko Teosto myydä Vikanin? Mistä saataisiin rahat? Nils Malmberg ehdotti yhteistyötä Teoston ja musiikkiliittojen kanssa. Leif Ulfvens totesi, että ehkä voisi löytyä jokin taho joka voi ylläpitää Vikania, mutta varoitti samalla suomenruotsalaisten kulttuurivoimavarojen hajottamisesta. Carl-Fredrik Sandelin kannatti ajatusta, että Vikanista tehtäisiin taiteilija- ja kirjailijakoti, koska kirjailijoillakin oli vain Porvoon Diktarhuset.

Bertel Lindroos totesi tyyliä: ”Mielestäni oli suuri vahinko, että Teosto osti Vikanin.” (”Jag anser att det var till stor skada att Teosto köpte Vikan.”)

Roger Lindberg, Eino Linnala ja Martti Turunen vastasivat Hufvudstadsbladetissa 1.10.1965 Teosto ry:n edustajina Otto Anderssonin kriittiseen tekstiin, joka oli julkaistu Hufvudstadsbladetissa 26.9.1965. Heidän kannanotossaan todettiin, että kahden säveltäjän samanaikainen työskentely ei Vikanissa ole mahdollista. Esimerkiksi pianonsoitto häiritsee. Suuressa huvilassa on puulämmitys, ja taloa on vaikea pitää talvikaudella lämpimänä. Öljylämmitystä oltiin kuitenkin asentamassa, ja silloin useampi säveltäjä voisi majoittua eri vuodenaikoina.

12. 1980-luvun kunnostustyöt, 1990-luvun uudisrakennukset, 2010-luvun nousukausi

Teosto pyrki Vikanin kunnostamiseen ja käytön monipuolistamiseen. Vuonna 1986 päärakennuksessa suoritettiin kunnostus- ja laajennustöitä rakennusinsinööritoimisto Kalevi Järvisen muutossuunnitelmien mukaan. Tuolloin keittiötä laajennettiin lasiverantamaisella ruokailutilalla. Lisätöinä tehtiin talonmiehen asunnon, ns. Vuorimajan eli Alppimajan ja entisen navettarakennuksen korjaukset sekä purettiin korjauskelvottomat rakennukset.

Talonvahti sai oman hirsisen saunarakennuksen 1992. Kesällä 1993 Teoston johtokunnan työvaliokunta Ilkka Kuusisto, Henrik-Otto Donner ja John Eric Westö hyväksyivät Honkarakenteen kahden Jussila-hirsihuvilan rakentamisen, toisen niemen itäiseen kärkeen ja toisen läntiselle metsäylängölle. Huvilat valmistuivat 1994. Niitä saavat vuokrata säveltäjät ja muusikot, mutta myös Teoston henkilökunta. Muun muassa Teoston eläkeläiset ovat järjestäneet virkistysmatkoja Vikaniin.

Vikanissa tehtiin perusteellinen rakennusten kuntokartoitus lokakuussa 2011. Rakennushistoriallisen selvityksen laati vuonna 2013 arkkitehtitoimisto Stefan Ahlman Oy. Arkkitehti Stefan Ahlmanin johdolla on nyt tehty huvilatila Vikanin peruskorjaus ja työ on valmistunut kesällä 2014. Säveltäjien ja muusikoiden työskentely- ja virkistysedellytykset ovat hienot. Martin Wegeliuksen, Suomen korkealaatuisen musiikkikoulutuksen isän kulttuuriperintö ja henki elävät vahvana.

■ Kuva MESin albumi

Arkistolähteet

Kirkonkirjat, Pohja. Syntyneet 1794–1838. Kuolleet 1869–1884. SSHY.

Martin Wegelius Minne -säätiön arkisto, Sibelius-akatemia

Anteckningslista för penningbidrag, afsedda att på ett värdigt sätt hugfästa minnet af Martin Wegelius och därjämte i möjligaste mätto bereda hans enka ett ekonomiskt trygghet hem.

Martin Wegelius Minne -rahasto/säätiö. Pöytäkirjat 21.5.1906, 22.5.1906, 23.2.1907, 28.2.1907, 18.9.1907, 24.4.1908, 28.5.1909, 7.12.1909, 1.12.1913, 3.6.1914, 3.11.1930, 16.4.1931, 31.10.1933, 24.5.1935, 5.2.1936, 15.5.1939, 28.11.1945, 28.4.1946, 26.5.1946

Martin Wegeliuksen velkakirjat 1905–1906.

Kauppakirja 28.3.1894, Köpekontrakt 22.5.1906, Kauppakirja 8.6.1944.

Lainhuudatusasiainpöytäkirjat 14.3.1894, 14.10.1895, 5.12.1931. Utdrag ur Häradsrättens inteckningsprotokoll, Raseborgs domsaga 13.10.1905.

Vakuutusasiakirjoja (Finska Brandstodsbolaget för Landet, Brandstodsörening. Finska Försäkrings-Aktiebolaget Providentia. 1910–1926.

Kauppakirja 8.6.1944. Allekirj. Sulho Ranta, Jouko Kunnas (Martin Wegelius Minne), Martti Turunen (Teosto).

Lahjoittajaluettelot. Tilikirja 1906–1913. 11.

Arvopaperiluetteloita.

Vikanin tilinpäätökset 31.8.1935, 30.9.1938, 31.8.1943, 31.5.1945. Guvernörens i Nylands län utslag. N:o 124, N:o 3/66, S.D.1894.

Utdrag ur Häradsrättens lagfartsprotokoll [Ote kärjäkunnan lainhuudatusasiainpöytäkirjasta], Ekenäs stad 14.10.1895. Landskontoret 16.7.1894.

Ote säätiörekisteristä 2.12.1931, 22.10.1960: Martin Wegeliuksen muisto – Martin Wegelius minne -säätiö 17.1.1947 (kokoukset 28.4., 26.5.1946).

Oikeusministeriön päätös 17.1.1947.

Ote Pohjan y.m. pitäjien kärjäkunnan lainhuudatusasiainpöytäkirjasta v. 1895. Hämeenlinnan maakunta-arkisto 21.1.1931.

Justitieministeriets resolution [...] att bilda en genom stiftelseurkunden av den 8 januari 1931 grundad ”Martin Wegelius Minne”. 18.2.1931.

Utdrag ur Häradsrättens lagfartsprotokoll. Raseborgs domsaga. 8.12.1931.

Hufvudbok & Kassabok för Fonden ”Martin Wegelius’ minne” 1906–1914.

Yhdistyksen tositteita.

Wikan [tilikirjat] 1/1.1941–31.8.1943, 31.8.1943–31.12.1948, 1.1.1949–31.12.1965.

Kartat

Karta öfver Willan Wikan vid Pährsböle i Pojo socken Raseborgs härad och Nylands län. Arvid Lindberg 1894. Maanmittauslaitoksen arkisto, Jyväskylä.

Karta öfver från Pährsböle säteri till villan Wickan utarrenderad mark. Enligt kontrakt af den 3 Augusti 1898. Arvid Lindberg 1893. Sibelius-Akatemian arkisto.

Karta över alla vattenområden underlydande Wikan skattelägenhet Litt. 2 1(yläviite). 1934. Sibelius-Akatemian arkisto.

Musiikin edistämissäätiön arkisto

Rakennuspiirustuksia 1897 (Ritning till Villa ”Vikan”. Helsingfors å februari 1897. Ritning till Villa Vikan, Helsingfors i maj 1897, Hugo Lindberg) ja kartta 1899 (Carta öfver Wikan år 1899 uppgjord af arkitektsbyron H. Lindberg & komp). Hugo Lindberg. Ritning till paviljong på Vackaberget. 29/III.91.

Kauppakirja 28.3.1894. Kopio.

Köpekontrakt 22.5.1906. Virallinen jäljennös.

Delningsbok [...] Håkan Wikberg år 1934.

Rakennuspiirustuksia: Vikan. Sauna 28.1.43 Niilo Pulkka. Pohja 1/50, Itään, Lanteen, Etelään.

Kauppakirja 8.6.1944. Martin Wegelius’ minne, Sulho Ranta, Jouko Kunnas. Teosto, Martti Turunen.

Arviokirja 27.7.1944.

Oikeusministeriön päätös 7.12.1944.

Lainhuutorekisterikortti 17.4.1945 (valokopio).

Valokuvakansio Vikan. Artur Faltinin ottamia valokuvia 1913–1921 Vieraskirjat 1995–2000, 2001–2012.

Einari Marvian kirjeet toim.joht. Pekka Kalliolle 7.6.1083, 21.5.1984.

Markus Hiekkasen kirje 23.5.1989 Teostolle. Pohjan Vikanin huvilan kalliokirjoitus.

Vikanin päähuvilan varaussäännöt 20.11.2000.

Korjaus- ja rakennustoimintaan liittyviä asiakirjoja. 1986.

Raksystems Anticimex. Kuntotarkastukset. 24.10.2011.

Kansalliskirjasto

Martin Wegeliuksen kirjeet Richard Faltinille. Coll. 52.10.

Martin Wegeliuksen kirjeet Erkki Melartinille. Coll. 530.15.

Teoston omistamaan Vikiiniin liittyvät kirjoitukset, piirroksat ja tiedot. Einari Marvian kokoelma. Coll. 779.58.

Valokuva-albumeita Vikanista 1913 (Artur Faltin), s.a. Richard Faltinin kokoelma. Coll.52.24.

Painetut lähteet

Ahlman, Stefan arkkitehtitoimisto 2013, Villa Vikan / Raasepori – rakennushistoriaselvitys.

Aminoff, Felicia 2014, Villa Vikan fylls av musik igen. Västra Nyland (VN) 10.7.2014.

Andersson, Otto 1952, ”Den 6 maj.” Hur kantaten kom till. Hufvudstadsbladet (Hbl) 5.2.1952.

Andersson, Otto 1965, Minnen från Vikan. Hbl 26.9.1965. (Myös julkaisussa: Studier i musik och folklore 2. 1969, s. 64–72.)

[Anonyymi] 1899, [artikkelit]. Nya Pressen 6.3., 10.3., 27.3.1899.

– 1907a, ”Martin Wegelius’ Minne”. NPr 13.10.1907.

– 1907b, Musikinstituten festkonsert. Hbl 13.10.1907.

– 1909, Musikerhemmet ”Vikan”. Ett minne af Martin och Hanna Wegelius. Hbl 3.8.1909.

– 1910, Musikhemmet ”Vikan”. Hbl 7.8.1910.

– 1943, Ur en gammal gästbok. Hbl. 4.4.1943.

– 1951, Ja Erik kannelta soittaa... Kuva 1951/3, s. 12 [kolme kuvaa Vikanista, kuvaaja Lauri Saikkola].

– 1965, ”Vikan ska utnyttjas också vintertid”. VN 2.10.1965.

– 1991, Muistoja Vikanista. Impromptu 3/1991.

Berra (nimim. [Lindroos, Bertel?]) 1965a, Kan Wegelii fristad Vikan bli nytt kulturcentrum? VN 2.9.1965.

– 1965b, Friden på Vikan. En bedräglig frid. VN 3.9.1965.

Edelman, N., Luther, H., Nordberg, S., af Hällström, O. ja Kerkkonen, G. 1964, Pohjan pitäjän historia I. Pohjan kunta. Porvoo.

Ehrström, Otto 1946, Till 100-årsminnet av Martin Wegelius’ födelse. Hbl 10.11.1946.

Flodin, Karl 1922, Martin Wegelius: levnadsteckning. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors.

Härö, Mikko 1993, Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuurihistoriallinen inventointi. Läntisen Uudenmaan seutukaa-valiitto. Tammisaari.

Johansson, Peter 1998, Vikan – vikt för tonkonst. VN 26.7.1998.

Karvonen, Arvi 1945, Martin Wegelius. Teoksessa Suomen säveltäjiä (toim. Sulho Ranta). WSOY: Porvoo.

– 1957, Sibelius-Akatemia 75 vuotta. Helsinki.

Korhonen, Kimmo 2009, Selim Palmgren, elämä musiikissa. WSOY: Helsinki.

von Koskull, W. 1966, Pohjan pitäjän historia II. Pohjan kunta. Porvoo.

Kunnas, Jouko 1938, Olga Tawaststjerna 80-vuotias. Suomen musiikkilehti 5/1938.

– 1939, Olga Tawaststjerna. Suomen Musiikkilehti 3/1939.

– 1943, ”Vikan” – Martin Wegeliuksen ja Suomen muusikkojen viihtyisä kesäkot. Musiikkitieto 5/1943.

Liimatainen, Marjukka 2002, Olga Tawaststjerna (1858–1939). Naisurkureiden pioneeri. Sibelius-Akatemia, Kirkkomusiikin koulutusohjelma. Kirjallinen työ 2002.

Lindberg, Roger & Linnala, Eino & Turunen, Martti 1965, Vikan. Hbl 1.10.1965.

Marianus (nimim.) 1946, Unohtumaton opettaja. Martin Wegeliuksen oppilaat muistelevat opettajaansa. Helsingin Sanomat (HS) 10.11.1946.

Marvia, Einari (toim.) 1965, Suomen säveltäjiä I. WSOY: Porvoo.

– 1970, Suomen Säveltäjien 25 vuotta. Helsinki.

Matvejew, Irina, (I.M.), Vikan – Martin Wegelii pärla”. VN 30.6.1936.

– 1943a, Martin Wegelius och hans Vikan. SvP 27.3.1943.

– 1943b, Wegelius och Vikan. Införkonserten i Pojo 15.8. VN 7.8.1943.

– 1943c, En pärla i Västra Nyland – Martin Wegelius’ Vikan – vacker natur och stolta minnen. SvFton dec. 1943.

– 1943d [nimim. –a.–w.], Ur en gammal gästbok. Hbl 4.4.1943.

– 1944, Vikan. SvB 4/1944, s. 49–51.

– 1947, Santa Marias Tempel och Martin Wegelii pärla. VN 1.7.1947.

– 1965, Vikan-traditioner och minnen. VN 31.8.1965.

Norström, W.E. ja G. 1966, Pohjan pitäjän historia III. Pohjan kunta. Porvoo.

Palmgren, Selim 1948, Minusta tuli muusikko. WSOY: Porvoo, Helsinki.

Pesola, Väinö 1917, Virkestyskoti Vikanissa. Uusi Säveletär 10/1917.

– 1923, Virkestyskoti ”Vikanin” kesälaitumilta. Suomen Musiikkilehti 6/1923.

Salvén, Solveig 1936, Musikerhemmet Vikan jubilerar [30 år]. Hbl 2.9.1936.

Tawaststjerna, Erik 1989, Jean Sibelius 1. 2. uud. painos. Otava

Turunen Martti 1953, Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto kak-sikymmentäviisi vuotta 1928–1953. Helsinki.

Viista, Tuula & Arola, Karoliina 2013, Maisema-analyysi. Vikan ja sen lähiympäristö. GardenShop Tahvoset 4.12.2013.

Vuorinen, Esko & Pennanen, Jorma 2013, Villa Vikan. Luontoselvitys 2013. Silvestris luontoselvitys Oy.

Wasenius, K. F. 1909, Musikerhemmet ”Vikan”. Ett minne af Martin och Hanna Wegelius. Hbl 3.8.1909.

Museoviraston Kulttuuriympäristö-rekisteriportaali. www-lähde. Viitattu 13.11.2013.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx

Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852. www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/

Valokuvia

Musiikin edistämisseätiö, Kansalliskirjasto, Sibelius-museo (Turku), Museovirasto.

Musiikin edistämissäätiö MES

Pieni Roobertinkatu 16, 00120 HELSINKI

Puh. 09-6803 4040, Fax. 09-6803 4033

mes@musiikinedistamissaatio.fi

www.musiikinedistamissaatio.fi